

(4QRP^{b-c})

Jessi Orpana

Käsikirjoitukset 4Q364–367 löytyivät Qumranin luolasta 4. John Strugnell tutki niitä jo 1950-luvulla, mutta ensimmäisen kriittisen edition käsikirjoituksista laativat Emanuel Tov ja Sidnie White Crawford vuonna 1994 otsikolla *Parabiblical Texts*. Käsikirjoituksista 4Q364–367 on tehty myös toinen, Florentino García Martínezin ja Eibert J. C. Tigchelaarin toimittama editio, joka ilmestyi vuonna 1997.¹

Tov ja White Crawford esittävät, että käsikirjoitukset 4Q364–367 muodostavat yhdessä 4Q158:n kanssa kokonaisuuden, jolle he antoivat nimeksi *Reworked Pentateuch* (RP).² 4QRP koostuu siis viidestä Qumranin luolasta 4 löydetystä käsikirjoituksesta. Editorit liittivät kokonaisuuteen myös jo aiemmin julkaistun käsikirjoituksen 4Q158, koska he katsovat sen sisältävän samankaltaista eksegeettistä ainesta muiden kokoelman käsikirjoitusten kanssa. Kaikki viisi käsikirjoitusta sisältävät katkelmia Pentateukki-käsikirjoitusten mukaan etenevästä raamatullisesta tekstistä. Katkelmiin on paikoin lisätty yhden tai kahden rivin mittaisia eksegeettisiä huomioita. Lisäksi tekstikatkelmien järjestys eroaa muista raamatullisista lähteistä. Perusosiltaan 4Q364–367 sekä 4Q158 pohjautuvat esisamarialaiseen tekstityyppiin.

Käsikirjoituksen 4Q158 liittämistä kokoelmaan on kritisoitu. Osa tutkijoista on valmiita hylkäämään kokonaan teorian tekstikokoelmasta ja käsittelemään jokaista käsikirjoitusta itsenäisenä kokonaisuutena. Esimerkiksi Michael Segalin mukaan säilyneen materiaalin pohjalta ei voida luoda selkeää yhteyttä käsikirjoituksen 4Q158 ja käsikirjoitusten 4Q364–367 välille. Segal ei kiistä yhdistäviä tekijöitä käsikirjoitusten välillä mutta on varovaisempi puhuttaessa kokonaisuudesta. Hän jakaa viisi käsikirjoitusta kolmeen ryhmään, joilla jokaisella on omat erityispiirteensä. Ensimmäisen ryhmän muodostavat käsikirjoitukset 4Q364 ja 4Q365, joiden perusrakenne seuraa raamatullista tekstiä. Niille ovat ominaislaatuja erilaiset ja erimittaiset lisäykset sekä poistot, tekstin harmonisointi³ sekä yritys luoda jatkuvuus raamatulliseen tekstiin. Toiseen ryhmään kuuluvat käsikirjoitukset 4Q366 ja 4Q367 ja kolmannen muodostaa käsikirjoitus 4Q158. Käsikirjoitukset 4Q158

1. Edition välillä on joitain pieniä eroja tässä käsiteltyjen fragmenttien osalta. Erot koskevat rekonstruktioita ja liittyvät heprean oikeinkirjoitukseen. Sisällöllisiä eroja editioiden välillä ei ole havaittavissa.
2. Ennen RP-nimen käyttöönottoa tekstikokoelmasta käytettiin alustavaa nimitystä *Pentateuch Paraphrase* (Tov 1992, 43).
3. Harmonisoinnilla tarkoitetaan pyrkimystä tekstien yhdenmukaistamiseen ja tekstien keskinäisten ristiriitojen poistamiseen. Lisäksi harmonisoinnilla pyritään tekstin rikastuttamiseen erilaisten paralleelikohtien käytöllä.

ja 4Q364–367 sisältävät vain muutaman päällekkäisyyden, mikä vaikeuttaa pohjatekstin hahmottamista.

Tov ja White Crawford ovat sittemmin muuttaneet näkemyksiään käsikirjoituksista 4Q364–367 ja ovat nykyisin valmiita asettamaan ne samaan asemaan muiden Pentateukki-käsikirjoitusten kanssa. Tov on todennut, että editointityön alussa hänellä ja White Crawfordilla oli virheellinen käsitys tekstien luonteesta. He lähtivät käsittelemään niitä edeltäneen Qumran-sukupolven jalanjäljissä ei-raamatullisina teksteinä.

White Crawford ei puolestaan enää pidä käsikirjoituksia 4Q364–367 kopioina yhdestä kokonaisuudesta, ja hän käsitteleeikin uusimmassa tutkimuksessaan käsikirjoituksia yksitellen. Kaikissa viidessä käsikirjoituksessa (4Q364–367, 4Q158) käytetään proto-samarialaisille teksteille tyypillistä harmonisointia ja sisällön muokkausta. Käsikirjoitukset 4Q364–367 tulisi kuitenkin erottaa proto-samarialaisesta tekstityypistä, sillä edellä kuvatus harmonisoinnin lisäksi teksteihin on lisätty aivan uutta materiaalia. Vaikka käsikirjoituksia 4Q364–367 yhdistää kirjallinen tekniikka, ne eivät ole sisälöltään samanlaisia.

Seuraavat esimerkkikatkelmat ovat käsikirjoituksista 4Q364 ja 4Q365, jotka ovat edellä mainituista käsikirjoituksista pisimmät.¹ Kaikissa esimerkeissä teksti on melko yhteneväinen masoreettisen tekstin (MT) kanssa. Erisnimien oikeinkirjoituksessa noudatetaan vuoden 1992 Kirkkoraamatun Heprealaisessa tekstissä esiintyvän paikoin kauttaviivoja (/), joita editorit ovat käyttäneet mikäli he eivät ole pystyneet päättelemään, onko teksti yhteneväinen masoreettisen vai samarialaisen tekstin kanssa. Jokaisen tekstikatkelman yhteydessä on lyhyt johdanto, jossa paneudutaan kyseisen kohdan erityisluonteeseen.

Kirjallisuutta

Tov, Emanuel & Sidney White Crawford (1994). 4QReworked Pentateuch^{b-e}. Teoksessa Harold Attridge et al. (toim.): *Discoveries in the Judaean Desert XIII*. Oxford: Clarendon Press, 187–352.

Crawford, Sidnie White (2005). Reading Deuteronomy in the Second Temple Period. Teoksessa Kristin De Troyer & Armin Lange (toim.): *Reading the Present in the Qumran Library. The Perception of the Contemporary by Means of Scriptural Interpretations*. Society of Biblical Literature Symposium Series 30. Atlanta: Scholars Press, 127–140.

— (2008). *Rewriting Scripture in Second Temple Times*. Grand Rapids: Eerdmans.

Segal, Michael (2000). 4QReworked Pentateuch or 4QPentateuch? Teoksessa Lawrence H. Schiffman, Emanuel Tov & James C. VanderKam (toim.): *The Dead Sea Scrolls Fifty Years after their Discovery. Proceedings of the Jerusalem Congress, July 20–25, 1997*. Jerusalem: Israel Exploration Society, 391–399.

1. Käsikirjoitukset 4Q364 ja 4Q365 sisältävät noin 150 tekstifragmenttia. Säilyneiden fragmenttien pituus vaihtelee muutaman kirjaimen sisältävistä katkelmista jopa 15 rivin pituisiin useamman palstan mittaisiin tekstikatkelmiin. Nämä käsikirjoitukset on paleografisten tutkimusten perusteella ajoitettu myöhäiselle hasmonialaiskaudelle eli noin 75–50 eaa. Käsikirjoitukset sisältävät laajoja tekstikatkelmia Pentateukki-käsikirjoituksesta. Käsikirjoitus 4Q365 sisältää katkelmia kaikista viidestä kirjasta, mutta käsikirjoitus 4Q364 ei sisällä lainkaan katkelmia Kolmannesta Mooseksen kirjasta.

- Tervanotko, Hanna (2011). You Shall See. Rebekah's Farewell Address in 4Q364 II,1–6. Teoksessa Nóra Dávid et al. (toim.): *The Hebrew Bible in Light of the Dead Sea Scrolls*. Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 239. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 413–426.
- Tov, Emanuel (1992). The Textual Status of 4Q364–367 (4QRP). Teoksessa Julio Trebolle Barrera & Luis Vegas Montaner (toim.): *The Madrid Qumran Congress. Proceedings of the International Congress on the Dead Sea Scrolls. Madrid 18–21 March, 1991. Vol. 1*. Leiden: Brill, 43–82.
- (2009). Reflections on the Many Forms of Hebrew Scripture in Light of the LXX and 4QReworked Pentateuch. Teoksessa Armin Lange, Matthias Weigold & Jozsef Zsengellér (toim.): *From Qumran to Aleppo. A Discussion with Emanuel Tov about the Textual History of Jewish Scriptures in Honor of His 65th Birthday*. Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 230. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 11–28.
- Zahn, Molly (2011). *Rethinking Rewritten Scripture. Compositions and Exegesis in the 4QReworked Pentateuch Manuscripts*. Studies on the Texts of the Desert of Judah 95. Leiden: Brill.

Jaakobin lähtö

(1. Moos 28:1–6, 4Q364 3ii)

Fragmentin 3ii riveille 1–6 ei löydy vastinetta muista tuntemistamme Penta-teukki-käsikirjoituksista (masoreettinen teksti, Samarialainen Pentateukki ja Septuaginta). Ensimmäisen Mooseksen kirjan 28. luvun alku sisältää Iisakin jäähyväissanat Jaakobille. Jakeissa 1–4 puhujana on Iisak, mutta käsikirjoituksen 4Q364 katkelmassa 3ii 1–6 Jaakobin lähdön yhteydessä mainitaan myös Rebekka. Katkelmassa ensimmäinen erisnimi (Iisak) mainitaan vasta neljännellä rivillä, mikä vaikeuttaa subjektien ja objektien hahmottamista. Ei ole yksiselitteisen selvää, kuka on puhuja, kenelle puhutaan ja ketä puhuja tarkoittaa puhuessaan ”hänestä” tai ”teistä”. Tekstin kerronta viittaa siihen, että alussa joku (mahdollisesti Jumala) puhuu yksittäiselle mieshenkilölle (mahdollisesti Iisakille) toisesta mieshenkilöstä, joka on tunnistettavissa Jaakobiksi. Neljännellä rivillä Iisak kutsuu luokseen vaimonsa Rebekan, jolle hän tekstin mukaan kertoo ”kaiken tämän”. Jotta Iisak voisi kertoa Rebekalle, mitä aiemmin oli tapahtunut, täytyi Iisakin olla läsnä rivien 1–4 tapahtumissa. Neljännellä rivillä esiintyvät Iisak ja Rebekka ovat editorien rekonstruktioita, jotka sopivat yhteen seuraavien rivien kerronnan kanssa. Riveillä 5 ja 6 kerronta kohdistuu Iisakin ja Rebekan poikiin Jaakobiin ja Esauhun. Kuudes rivi sisältää erään hyvin mielenkiintoisen yksityiskohdan: rivillä korostetaan Jaakobin olevan Rebekan poika sanaan ”poika” liitetyn feminiinisen suffiksin avulla.¹ White Crawford on esittänyt, että kolmannen ja neljännen rivin taite ”jotten minä menettäisi teitä kumpaakin” olisi paralleeli jakeelle 1. Moos 27:45. Siinä Rebekka yrittää taivutella Jaakobia lähtemään sanoen ”miksi minun pitäisi menettää teidät molemmat yhtenä ja samana päivänä?”.

4Q364 3ii

1 sinä (Iisak), tulet (vielä) näkemään hänet (Jaakobin) [...] 2 sinä (Iisak), tulet näkemään (Jaakobin) hyvinvoivana [...] 3 sinun kuolemasi (Iisakin), ja sinun (Iisakin) silmie[si] eteen, [...] jottei Rebekka menettäisi 4 teitä kumpaakin (Iisakia ja Jaakobia). [Iisak] kutsui luokseen [vaimonsa Rebekan ja kertoi] 5 hänelle kai[ken tämän ...] 6 poikansa² Jaakobin perään, [ja Rebekka purskahti itkuun (vacat?)] 7⁶ Nyt Esau sai tietää, että [Iisak oli siunannut Jaakobin ja lähettänyt hänet matkaan] 8 Pa[dan] Aramiin³ ottaakseen [sieltä] itselleen [vaimon ...]

1. Vastaava ilmaus feminiininen ”hänen poikansa” esiintyy Qumranin teksteissä ainoastaan käsikirjoituksessa 4Q179 II,9. Kohdassa feminiininen ”hän” on personifioitu Jerusalemi, joka itkee poikiaan.
2. Substantiiviin ”poika” liittyvä suffiksi on yks. 3. feminiini. On mielenkiintoista, että tässä kohdassa halutaan korostaa Jaakobin olevan nimenomaan Rebekan poika.
3. Paikannimi Padan Aram on suomennettu Kirkkoraamatusta (1992) sekä vanhassa Kirkkoraamatusta (1933/38) Mesopotamiaksi.

Jaakob ja Laban sopivat palkasta ja Jaakobin uni

(1. Moos 30:26–36, 31:11–13, 4Q364 4b–e ii)

Fragmentin 4 b–e ii teksti eroaa rakenteeltaan masoreettisesta tekstistä. Toisin kuin käsikirjoituksessa 4Q364, masoreettisessa tekstissä katkelmaa 1. Moos 30:26–36 seuraavat jakeet 37–43 sekä 31:1–10 ennen katkelmaa 31:11–13. Miksi käsikirjoitus 4Q364 ja masoreettinen teksti sisältävät tekstikatkelmat erilaisessa järjestyksessä? Tov ja White Crawford esittävät DJD-editiossa, että katkelmien asettamisessa peräkkäin käsikirjoituksessa 4Q364 olisi kyse harmonisoinnista. He eivät kuitenkaan perustele näkemystään vakuuttavasti. Rivien 21–26 fragmentaarisuuden vuoksi on mielestäni ongelmallista puhua harmonisoinnista. Tekstitäydennyksiä tekemällä on tekstikatkelmien välille laadittavissa selkeä yhteys, mutta kuinka luotettavana alkuperäisen tekstin hahmotelmana rekonstruktiota voidaan pitää? Riveiltä 21–26 ei ole säilynyt yhtäkään kokonaista luettavaa sanaa. Osittain säilyneetkin sanat ovat erittäin yleisesti käytettyjä (hyvin yleinen verbi, persoona- ja monikonpääte, prepositio sekä määräinen artikkeli). Editorien rekonstruktio on todella rohkea suhteessa säilyneen evidenssin määrään ja laatuun.

4Q364 4 b–e ii sisältää kahdessa kohdassa laajemman tekstin kuin muut tunnetut tekstimuodot. Fragmentti 4 b–e ii 3 sisältää täsmennyksen ”neljätoista vuotta” eli ajanjakson, jonka Jaakob palveli Labania. Lisäksi rivi 26 sisältää laajemman tekstimuodon Herran sanoessa Jaakobille ”minä kohtelen sinua hyvin”.

4Q364 4b–e ii

1 [minä olen palvellut] sinua [niiden edestä, joten päästä minut menemään ...
2 sillä si]nä tiedät [työt, joilla olen sinua palvellut ... 3–4 nel]jätöistä vu[otta
...²⁷Laban vastasi Jaakobille:] ”Kunpa saisin [armon silmiesi edessä. Olen tul-
kinnut ennusmerkeistä, että Herra on siunannut minua 5 sinun vuoksesi.”]
²⁸Laban sanoi: [”Nimeä palkka, joka minun on maksettava, niin minä mak-
san sen.” ²⁹Jaakob sanoi 6 Labanille: ”Si]nä tiedät, kui[nka minä olen sinua
palvellut ja kuinka karjasi on voinut 7 minun hoidossani. ³⁰Sillä] sinulla [oli
vähän ennen minun tuloani, mutta karjasi on kasvanut moninkertaiseksi. 8
Herra on siunannut sinua, missä vain liikuin.] Mutta [enkö jo saisi alkaa tehdä
töitä oman perheeni eteen?” 9 ³¹Laban kysyi: ”Mi]tä minun on sinulle annet-
tava?” [Jaakob vastasi: ”Ei sinun tarvitse antaa minulle mitään. Jos 10 suot]
minulle tämän, [niin minä edelleenkin paimennan ja vartioin sinun laumo-
jasi. 11 ³²Minä käyn läpi] kaiken sinun karjasi [tänään. Erota siitä jokainen
lammas, joka on täplikäs 12 ja pilkullinen sekä jokai]nen musta [lammas ja
jokainen pilkullinen vuohi. 13 Ne olkoot minun palkkani.] ³³Siinä [minun]
rehellisy[ytteni] tulee toteen[näytetyksi, kun tulet huomenna 14 omin silmin
katsomaan minun palkkaani,] niin kaikki [vuohet, jotka eivät ole pilkullisia
eivätkä kirjavia, 15 ja kaikki lam]paat, [jotka eivät ole mustia], katsottakoon

[minun] varastamik[seni.” ³⁴Ja Laban sanoi: ”Kas, olkoon niin **16** kuin olet puhunut.” ³⁵Samana päivänä Laban erotti pois juovikkaat ja kirjavat vuohipukit **17** ja kaikki pilkulliset ja kirjavat vuohet – kaikki, joissa] **18** oli valkois[ta. Hän jätti kaikki mustat lampaat poikiensa hoitoon. ³⁶Laban asetti] **19** kol[men päivän välimatkan itsensä ja Jaakobin välille, ja Jaakob paimensi] **20** Labanin [jäljelle jääneitä] laumoja. [(*vacat*)]

21 ¹¹[Jumalan enkeli san]oi [Jaakobille unessa ”Jaakob”, ja hän vastasi:] **22** ”Täs[sä minä olen.” ¹²Hän sanoi: ”Kohota katsee]si, [niin näet, että kaikki laumaa astuvat urosvuohet **23** ovat juovikkaita, täplikkäitä ja laikukkaita, sillä minä olen nähnyt, mitä Laban on tehnyt **24** sinulle. ¹³Minä olen Jumala, joka ilmestyin Betelissä. Si]ellä [sinä voitelit patsaan¹ ja teit **25–26** minulle lupauksen. Nyt nouse ja lähde tästä maasta ja palaa] is[iesi maahan, ja minä kohtelen sinua hyvin.” ...]

Mooses Siinainvuorella

(2. Moos 24:18, 25:1–2, 4Q364 15)

Aiemmin tunnetuissa tekstimuodoissa 2. Mooseksen kirjan 25. luku seuraa välittömästi jaetta 24:18. Fragmentilla 15 on edustettuna laajempi tekstimuoto, jossa edellä mainittujen jakeiden välissä on tekstiä. Katkelma kolmannen rivin *vacat*-merkinnästä aina viidennen rivin alkuun edustaa laajempaa tekstimuotoa. Yksikään fragmentin viidestä rivistä ei ole säilynyt kokonaisuudessaan, mutta jos osittain rekonstruoitujen rivien 2 ja 5 pituus on arvioitu oikein, on riveillä 3 ja 4 tilaa merkittävästi pidemmälle tekstille kuin mitä editorit ovat täydentäneet. Tämä luonnollisesti edellyttää, että käsikirjoituksen rivit olivat keskimäärin yhtä pitkiä. Rivien 3 ja 4 laajempi tekstimuoto luo jatkuvuuden 24. luvusta seuraavaan lukuun ja korostaa Herran ja Mooseksen välistä kanssakäymistä. Valitettavasti sanat ja rakenteet jäivät tekstin fragmentaarisuuden vuoksi irrallisiksi. Lauseista on tuhoutunut se, mitä Herra ilmoitti Moosekselle (rivillä 3), sekä se mitä toinen teki toiselle kutsumisen hetkellä (rivillä 4). Todennäköisesti neljännellä rivillä Herralla on aktiivinen rooli, ja Mooses on tekemisen kohteena.

4Q364 15

1 [...] Mooses [meni pilven keskelle **2** ja nousi vuorelle. Mooses oli vuorella] neljäkymmentä päivää ja neljä[kymmentä **3** yötä. (*vacat*)]... Hän ilmoitti hänelle kaiken [... **4** ...] hänelle Hän oli tehnyt kutsumisen hetkellä [... **5** ja Herra puhui Moosekselle] sanoen: ”Puhu Is[raelin] kansalle.”

1. Kysymyksessä on kulttiin kuuluva patsas, ns. masseba.

Laajempi Mirjamin laulu (2. Moos 15:22–26, 4Q365 6a–c ii)

Mirjamin laulu (2. Moos 15:20–21) on ainut säilynyt lähde, jossa Mirjamista käytetään nimitystä profeetta. Mirjamin laulun (2. Moos 15:20–21) ja Mooseksen ja israelilaisten laulun (2. Moos 15:1–19) välillä voidaan nähdä yhteys. Molemmissa lauluissa on samansisältöinen säe, jossa kunnioitetaan Herraa. Eroina Mirjamin ja Mooseksen esittämissä lauluissa ovat ”laulaa”-verbin persoonamuodot. Mirjamin laulussa verbi on monikon 2. persoonan maskuliinin imperatiivissa ”laulakaa”, mutta Mooseksen ja israelilaisten laulussa käytetään yksikön 1. persoonan kohortatiivia ”minä tahdon laulaa”, johon sisältyy futuurinen sävy. Muilta osin laulujen sanamuoto on tässä kohdin identtinen.¹

Kahden eri henkilön nimiin kirjatut laulut ovat herättäneet monenlaista keskustelua. Suurin mielenkiinto on kohdistunut laulujen keskinäiseen ajoittamiseen, mikä on ymmärrettävää tekstien välisten yhtäläisyyksien vuoksi. Tutkijat ovat pyrkineet selvittämään, kumpi 2. Mooseksen kirjan 15. luvun lauluista edustaa varhaisempaa tekstimuotoa, jota myöhemmän tekstin editori suoraan lainaa. Vastaukset edustavat kahta eri linjaa: laajempaa tekstimuotoa (2. Moos 15:1–19) on pidetty varhaisempana, ja Mirjamin laulua sen pohjalta tehtynä lyhennelmänä. Toinen tulkinta on, että Mirjamin laulu edustaa varhaisempaa muotoa, johon myöhempi toimittaja on lisännyt tekstiainesta kultillista käyttöä varten. Mirjamin laulua on yleisesti pidetty laajempaa tekstimuotoa varhaisempana.

Fragmentin 6a–c ii alussa on seitsemän rivin mittainen katkelma, jolle ei ole vastinetta muissa tunnetuissa tekstimuodoissa. Näiden rivien jälkeen fragmentilla tulevat 2. Mooseksen kirjan 15. luvun jakeet 22–26 kansan nurinasta Marassa. Tekstiin kohdistunut editointityö antaa viitteitä siitä, että Mirjam-hahmo ja hänen sanomansa herättivät kiinnostusta Toisen temppelein aikana.

4Q365 6a–c ii

1 sinä halveksuit ... 2 sillä (jonkin) majesteetti ... 3 Sinä olet suuri, pelastaja ... 4 vihollisen toivo on kuollut ja hänet on unoh[dettu ...] 5 he ovat hukku-neet kuohuviin vesiin, vihollinen [...] 6 ja ylistäkää Häntä, joka kohottautuu ... antoi [...] 7 joka on teh[nyt] yleviä tekoja” (va[cat] ...) 8 ²²Mooses johdatti Israe[lin] pois (Kaisla)mereltä, ja he kulkivat Su[rin] erämaassa kolme päivää löytämättä vettä.] 9 ²³He saapuivat Maraan [mutta eivät] voineet juoda Maran vettä, sillä [se oli] kitkerä[ä. Tästä syystä paikka nimettiin Maraksi.²]

1. Monikon imperatiivi on hepreankielisissä rukousjohdannoissa yleisemmin käytetty kuin kohortatiivi. Ks. esim. Pss 47, 81, 96, 98 ja 100. Verbin käyttämisen yksikön ensimmäisessä persoonassa (2. Moos 15:1) voisi selittää perinne, jossa yksittäinen henkilö on johtanut laulun.
2. Hebrean *mara* tarkoittaa ”kitkerää”.

10 ²⁴Kansa nurisi [Moosekselle sano]en: ”Mitä me juomme?” ²⁵Moo-
ses huusi [Herran puoleen, ja Herra osoitti hänelle] **11** puunpalan. Mooses
heitti sen [vete]en, ja vesi muuttui makeaksi. Siellä Hän asetti kansalle lain
[ja säädökset, ja siellä Herra koetteli heitä. ²⁶Hän sanoi:] **12** ”Jos kuun[telet
tarkas]ti Herran, Jumalasi [ään]tä [ja] teet niin kuin on oikein Hänen silmis-
sään ja [kuuntelet Hänen määräyksiään **13** ... ja pidät] kaikki Hänen säädök-
sensä, niin yhtäkään niistä sairauksista, jotka pa[ni]n eg[yptiläisten] vaivoiksi,
14 [en pane sinun vaivoiksesi, sillä minä olen Herra,] sinun [parantaja]si.”
(vacat) **15** ²⁷[...]...[...]